

Het inrichtingsplan van het Roomburgerpark en de gevolgen voor de biodiversiteit.

Samenvatting

Het inrichtingsplan van het Roomburgerpark wordt in deze notitie door ons beoordeeld naar de door de Gemeenteraad gestelde voorwaarde van een aantoonbare uitbreiding van de biodiversiteit in dit park. Ons is niet bekend of ergens een beschrijving van de bestaande situatie bestaat; in termen van soorten planten, insecten, vogels en zoogdieren, en in meer algemene termen van begroeiing, bodemgesteldheid en waterhuishouding. In onze notitie is een inventarisatie van flora en fauna van het park opgenomen, met bijzondere aandacht voor beschermde soorten, rode lijst soorten en soorten die uit recreatief oogpunt van belang zijn. Kort is aangegeven wat naar onze mening de effecten van uitvoering van het inrichtingsplan zullen zijn. Onze verwachting is dat, ondanks de voorgestelde maatregelen voor compensatie van verlies aan groen, de effecten van uitvoering van het inrichtingsplan over de hele linie negatief zullen zijn. Dit geldt zowel voor de beschermde als voor de uit publicitair, en meer in het bijzonder recreatief oogpunt belangrijke soorten.

Vooraf

We concentreren ons in deze notitie op de beschermde soorten die in het wild in het park voorkomen, en daarnaast ook op enkele sterk aansprekende soorten. De beschermde soorten worden deels genoemd in de bijlage bij artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (Wnb) en deels in de Europese Habitatrictlijn. Maar er zijn ook andere aspecten die de aandacht vragen.

Inrichtingsplan en algemeen beeld van de effecten ervan

In het plan gaat het om meer dan het aanleggen van een extra hockeyveld, met alle gevolgen voor grond en begroeiing ter plaatse. In het voorstel worden tevens de speeltuin met het gebouw Het Kasteel in zijn geheel verplaatst. En ook komt er een nieuwe entree die voorzien wordt met een gebouw en worden er ook andere voorzieningen aangebracht.

In het inrichtingsplan wordt het begrip 'biodiversiteit' niet gedefinieerd of nader omschreven. Ook is de flora en fauna van het park niet onderzocht, niet in de huidige situatie noch die in de toekomst. Maar het is evident dat er gevolgen zullen zijn voor de flora en fauna in het gebied, en daarmee ook voor de diversiteit van alle planten en dieren.

Er wordt voorzien dat er 67 oudere bomen moeten verdwijnen. Daartegenover staat een herplant van 90 – jongere - bomen. Onduidelijk is van welke soorten en waar die dan zullen komen: in het *Tiny Forest* of in de boomgaard? Op beide

terreinen zal het veel jaren kosten voordat de groei zal resulteren in een redelijke compensatie voor het verlies, als het al compensatie oplevert voor de biodiversiteit. Het gaat namelijk om twee gebieden waar geen rust zal komen maar juist beweging: van scholieren, sporters, hangjongeren, parkeerders van auto's en plukkers. De flora zal eronder lijden en de fauna heeft er dan weinig te zoeken. Bovendien wordt een forse verstoring van de bodem veroorzaakt, zoals dat het geval is bij het verwijderen van een houtwal; verder wordt ook lagere begroeiing weggehaald, zoals bij het tennispark en in de omgeving van het bestaande hockeyveld. Het verwijderen van de lage begroeiing en de verstoring van de bodem zijn schadelijk voor de overlevingsmogelijkheden van vogels, vleermuizen, kleine zoogdieren, insecten, wormen enz. Van aantoonbare uitbreiding van de biodiversiteit zal daarom naar onze mening geen sprake zijn.

In het plan wordt ook gesproken over de bewatering van de hockeyvelden; deze zal een invloed hebben op de waterhuishouding van het park. Ook hiernaar heeft geen nader onderzoek plaatsgevonden, maar het ligt voor de hand dat een verlaging van de grondwaterstand ook negatieve gevolgen zal hebben voor de biodiversiteit. Het gevolg van de forse kap van bomen en van lagere begroeiing en verstoring van de bodem is dat er CO₂ vrijkomt en dat schuilmogelijkheden en koele plekken voor allerlei ongewervelde dieren en kleine zoogdieren verdwijnen. Nieuwe aanplant zal dat pas op zeer lange termijn kunnen compenseren.

Hogere planten

In het park komen vele stinsenplanten voor, zoals bosanemoon, daslook, gevlekte en Italiaanse aronskelk, maarts viooltje en slanke sleutelbloem. En tevens ook de kleine ratelaar, een soort van matig voedselrijke graslanden en duinvalleien. Van deze soorten zijn daslook, kleine ratelaar, maarts viooltje en slanke sleutelbloem beschermd; daslook is tegelijk ook een doelsoort voor het beleid. Onder de stinsenplanten zijn er ook enkele belangrijke soorten struiken zoals met name de zeldzame prachtframboos en de gele kornoelje die op de rode lijst staan. De stinsenflora als geheel is ook in publicitair opzicht van groot belang. Daarbij gaat het om lang geleden in landgoederen geïntroduceerde soorten die nu tot onze wilde flora gerekend worden. Langs de vijver staan ook fraaie dotterbloemen en pinksterbloemen. De laatste jaren nemen deze bijzondere soorten toe. We missen in het inrichtingsplan een inventarisatie (een nul-situatie) waaraan getoetst kan worden of voldaan wordt aan de voorwaarde van uitbreiding van de biodiversiteit. Zelfs aan een verbetering ervan moet getwijfeld worden.

De genoemde kruidachtige stinsenplanten en de dotterbloemen staan op dit moment al duidelijk onder druk van betreding door bezoekers van het park. Het is te verwachten dat bij verkleining van het park door aanleg van een nieuw hockeyveld en verplaatsing van de speeltuin van Het Kasteel deze druk verder zal toenemen en deze soorten verder onder druk zullen komen te staan. Van compensatie elders is geen sprake.

Insecten

In het park zijn met name de bloeiende struiken, de bloeiende kruiden en de vijver van belang voor de insecten, de laatste met name voor de waterinsecten. Er hebben in het park geen systematische inventarisaties van insecten plaatsgevonden maar waarschijnlijk komen er ook zeldzame soorten voor. Uit eigen waarneming weten we dat er in het hele gebied veel soorten bijen, vlinders en libellen voorkomen. In de voorlopige tekeningen voor het rioleringsplan voor Professorenwijk-Oost zijn overigens langs en in het park foerageerroutes voor libellen en vleermuizen opgenomen. Een deel van die routes zal echter verdwijnen. Wat de insecten betreft zijn in publicitair opzicht met name de vlinders en de bijen van belang.

Vogels

Blijkens het Sovon-Meetnet Urbane Soorten (MUS) en onze eigen waarnemingen komen de volgende beschermde soorten in het park voor: boomkruiper, bosuil, gierzwaluw, groene specht, grote gele kwikstaart, huismus, sperwer en ijsvogel. Sommige daarvan staan ook op de Rode Lijst van bedreigde soorten.

De boomkruiper komt zeker in het park voor, maar het is niet duidelijk of die daar ook broedt. Hij heeft belang bij enige 'verwildering' van het park met oude bomen met loshangend schors en ruime klimop. Dit vergt een ander beheer dan tot nu toe is gevoerd. We betwijfelen of bij aanleg van een extra hockeyveld en de veranderingen binnen het Roomburgerpark zoals de kap van veel bomen nog wel ruimte voor de boomkruiper aanwezig zal zijn. Dat geldt zeker ook voor de hiernavolgende vogels.

De bosuil wordt wel eens in het park gehoord, maar zal elders broeden. Het feit dat deze soort zich hier toch ophoudt, zegt iets over het belang van het park als grens van zijn territorium. Mogelijk vinden de bosuilen er ook prooiën. Dat zijn onder andere muizen en zangvogels. Hun aanwezigheid in het park is voor de bosuilen van essentieel belang. De bosuil heeft een voorliefde voor oude bomen. Gezien het feit dat bij aanleg van een extra hockeyveld en andere bebouwing

juist veel oude bomen dreigen te worden gekapt vrezende we dat het park voor de bosuil verloren zal zijn.

De gierzwaluw komt in de wijk algemeen voor; hij benut het park waarschijnlijk alleen als foerageergebied. Maar ook dat dreigt verloren te gaan.

Vervolgens de groene specht, een soort die ook op de Rode lijst staat. Die is door de teller van het Sovon - Meetneet Urbane Soorten regelmatig in het park waargenomen, maar niet als broedvogel. Deze soort broedt wel in andere Leidse parken. In het Roomburgerpark zal hij als een grotere kans hebben om zich als broedvogel te vestigen naarmate de bomen ouder worden. Bij verkleining van het park en het kappen van oude bomen is deze kans naar onze mening nihil.

De grote gele kwikstaart wordt in het Roomburgerpark maar zelden waargenomen, en wel alleen als doortrekker en wintergast. Dan wordt deze soort ook vaak op platte daken in de steden waargenomen.

De huismus staat tevens op de Rode lijst en komt in kleine aantallen in de wijk ook als broedvogel voor. In het park zijn ruigtes onder bomen van belang als foerageer- en slaapgebied voor huismussen. Dit geldt met name voor de struiken langs de Kanaalweg. Juist die zone staat al jaren onder druk door de vele kap en gebrekkig onderhoud: zo zijn vanaf de Kanaalweg de sportvelden en vooral de hockeyvelden steeds beter te zien. Dat zal bij het uitvoeren van het inrichtingsplan waarschijnlijk alleen maar ongunstiger worden.

De sperwer vertoont landelijk sinds 1990 een significante afname. Hij wordt in het Roomburgerpark maar zelden waargenomen. Op zich broedt hij ook in parken, maar dan vooral in dichte delen van grote parken.

De ijsvogel is vorig jaar in het park waargenomen, maar niet als broedvogel. We vrezende dat door de toenemende recreatiedruk het park niet geschikt zal worden als broedplaats voor een ijsvogel. Eerder verwachten we dat het park door de toenemende drukte ook ongeschikt zal worden voor daar foeragerende ijsvogels.

Een aantal van de in het park voorkomende soorten is ook in publicitair opzicht van belang. Dat geldt met name voor de hierboven al besproken bosuil, groene specht en ijsvogel. Maar ook de grote bonte specht en zeker ook de broedende knobbelzwanen zijn op grond van de Wnb beschermd. Deze laatste twee soorten zullen waarschijnlijk wel last hebben als het inrichtingsplan in zijn geheel wordt uitgevoerd.

Zoogdieren

Alle soorten in Nederland voorkomende vleermuizen zijn beschermd, zoals genoemd in de Habitatrichtlijn. In het Roomburgerpark worden regelmatig 5

soorten waargenomen, te weten: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, meer vleermuis, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis, en in wat mindere mate de watervleermuis. Vleermuizen hebben vaste vliegroutes. De bomerij langs de Van Vollenhovenkade vormt daar een voorbeeld van. Het risico bestaat dat de langs deze route vliegende vleermuizen geschaad zullen worden door de verlichting van het geplande extra hockeyveld en de andere veranderingen in het gebied. Het effect op dieren van op grote schaal toepassen van ledverlichting moet nader worden onderzocht. Ongetwijfeld zal ook de beschermde bosmuis in het Roomburgerpark voorkomen.

De egel – die in het park veel voorkomt – is op grond van de Wnb minder strikt beschermd dan op grond van de voormalige Flora-en faunawet maar geniet wel degelijk bescherming. Het is ook een soort die een hoge ‘aaibaarheidsfactor’ en dus educatieve en ook publicitaire waarde heeft. Bovendien neemt het aantal egels in Nederland af, een reden temeer het leefmilieu in het Roomburgerpark niet te bedreigen. Deze soort maakt nu al duurzaam gebruik van het park. Bij een verdere verkleining en verandering van het park door uitvoering van het inrichtingsplan is het de vraag of de egelstand op peil zal blijven, zeker ook gezien de te verwachten toenemende recreatiedruk die het inrichtingsplan juist wil bevorderen.

De vijver en haar bewoners

In het inrichtingsplan wordt voorzien dat de nieuwe speeltuin direct gaat grenzen aan de vijver. Kinderen kunnen zelfs het water in en de oevers als speelterrein gebruiken. Welke risico’s dat geeft voor de beschermde amfibieën en vogels laat zich raden. Deze maken toch ook deel uit van het ecologisch- en biodiversiteitssysteem van het Roomburgerpark? Dan hebben we het nog niet over de risico’s van de verspreiding van de gevaarlijke schimmelziekte voor amfibieën, van de blauwalgen en de ziekte van Weil voor kinderen. Het is uiteindelijk wel stilstaand water en daarin zwemmen is zonder meer riskant!

Conclusie

In het inrichtingsplan gaat het om meer dan een extra hockeyveld. Dat meerdere heeft ook effect op de biodiversiteit. In het Roomburgerpark komt onder de hogere planten, de vogels en de zoogdieren een aanzienlijk aantal beschermde soorten voor en soorten die op de Rode lijst staan. Verder komen er ook diverse soorten voor die een belangrijke bijdrage leveren aan de recreatieve betekenis van het park. Zowel de beschermde soorten, als de soorten die in het Roomburgerpark en directe omgeving uit recreatief oogpunt van belang zijn, dreigen er door uitvoering van het plan aanzienlijk op achteruit gaan of deels zelfs te verdwijnen.

Naast biotoopverlies vormen geluid, licht en recreatiebelasting een risico voor alles wat leeft en groeit in het park. Ook het verlies van een groot aantal oude bomen en het verdwijnen van een belangrijk deel van de lagere begroeiing spelen daarbij een grote rol.

Het inrichtingsplan geeft er geen blijk van dat enig degelijk onderzoek naar de bestaande situatie van flora en fauna heeft plaatsgevonden. Welke soorten komen waar voor en in welke staat? We zien ook geen beschrijving van het effect van de uitvoering van het plan, laat staan van een onderbouwing van enigerlei uitbreiding van de biodiversiteit. Wij verwachten eerder een achteruitgang. Tenslotte lijkt er ook geen toetsing te zijn geweest aan wetgeving die te maken heeft met natuur en milieu.

Mei 2020

Helias A. Udo de Haes

Rinny E. Kooi

Dick de Vos

Em. prof. Helias A. Udo de Haes studeerde biologie in Leiden en is nu emeritus hoogleraar milieukunde. Hij was de oprichter van het *Institute of Environmental Sciences* van de Leidse universiteit (CML). Na zijn pensioen was hij jarenlang voorzitter van de Toetsingscommissie Inkoop Hout van het ministerie van VROM. Hij maakte deel uit van de Kerngroep van het project 'Biodivers Leiden Bio Science Park' dat nu in uitvoering is. Op dit moment is hij actief als tuinvogelconsulent van Vogelbescherming.

Dr Rinny E Kooi studeerde biologie. Zij schreef een proefschrift over insect-plant relaties. Zij doceerde biodiversiteit van dieren aan de universiteit van Leiden. Sinds 1997 verzorgt zij een rubriek over bomen in de wijkkrant van de Professoren en Burgemeesterswijk. Vanaf 1 januari 2015 is zij Botanisch Curator van het Singelpark Leiden.

Dick de Vos is natuurjournalist en reisleader van vogelreizen. Van 2008-2018 was hij politicus namens de Partij voor de Dieren in het hoogheemraadschap Rijnland en de gemeenteraad Leiden. Momenteel is hij bestuurslid van de Bomenbond.

